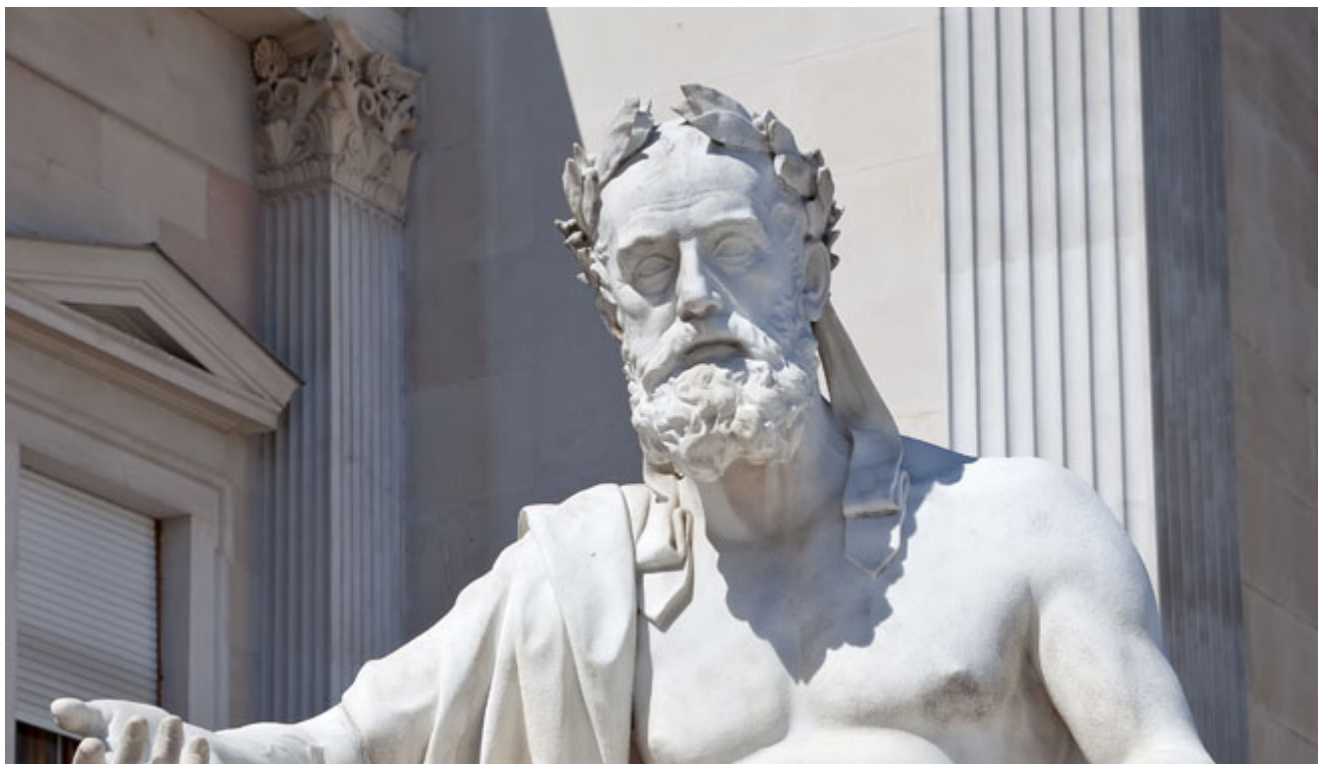


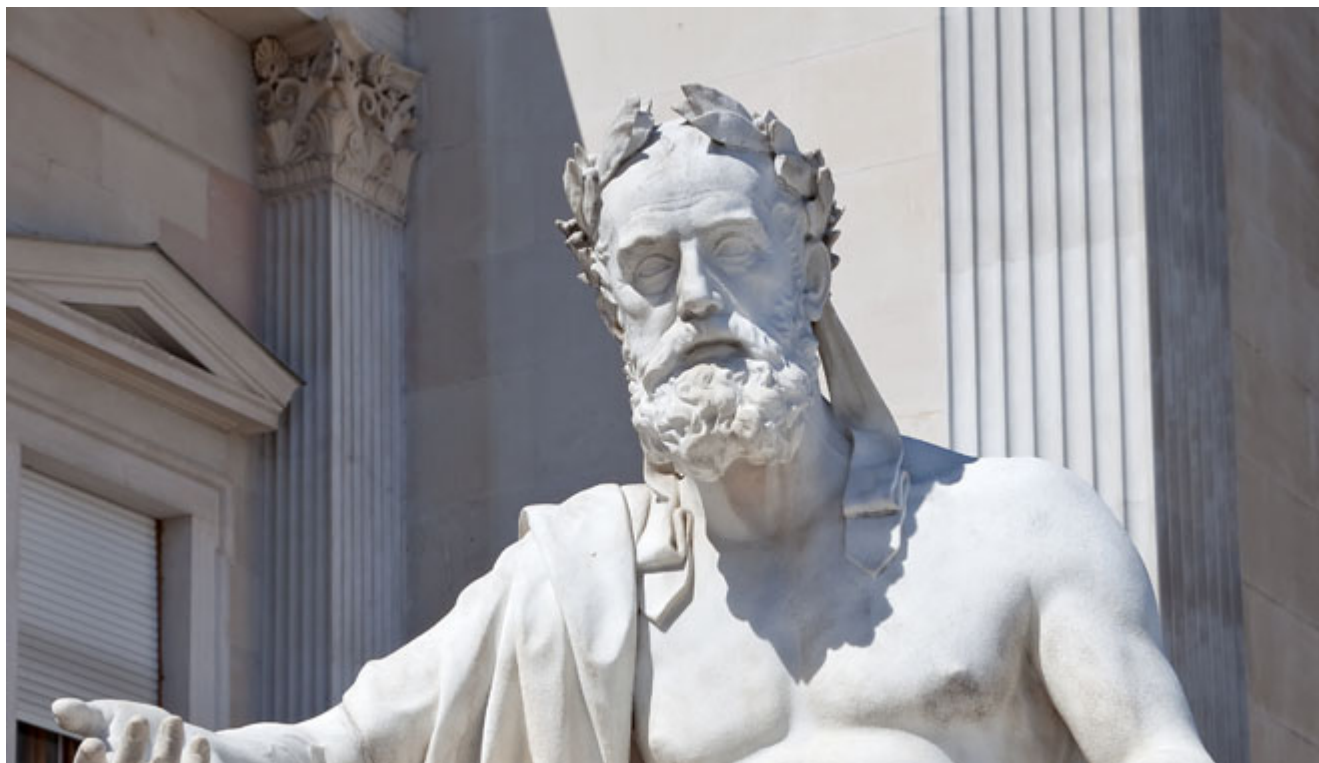
3 Ιουνίου 2016

Η «σκληρή» ζωή ενός τυράννου...

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Κωνσταντίνα Γογγάκη, Επ. Καθηγήτρια Παν/μίου Αθηνών





Ο Ξενοφών (άγαλμα, στη Βιέννη, εμπρός από το αυστριακό κοινοβούλιο)

Ο Ιέρων ή Τυραννικός του Ξενοφώντος είναι ένας διάλογος περί του καθεστώτος της τυραννίας. Το κύριο αντικείμενο του διαλόγου δεν είναι η βελτίωση της τυραννικής κυβέρνησης, αλλά η διαφορά ανάμεσα σε τυραννικό και ιδιωτικό βίο σε σχέση με τις ανθρώπινες χαρές και λύπες.

τυραννίς χρήμα σφαλερόν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί εἰσιν

Τα ένα πρόσωπο του έργου είναι ο τύραννος των Συρακουσών Ιέρων. Οι Συρακούσες ήταν πόλη της Ιταλίας στη νοτιοανατολική ακτή της Σικελίας, η οποία ιδρύθηκε από τους αρχαίους Έλληνες το 734 ή το 733 π.Χ. και αποτελούσε την σημαντικότερη πόλη της Μεγάλης Ελλάδας και μια από τις σπουδαιότερες αρχαίες ελληνικές πόλεις. Ο Ιέρων ήταν δευτερότοκος γιος του Δεινομένη από την Γέλα και διοίκησε τις Συρακούσες από το 477 έως το 466 π.Χ.

Ο συνομιλητής του Ιέρωνα στο διάλογο του Ξενοφώντος είναι ο λυρικός ποιητής Σιμωνίδης, ο οποίος φιλοξενούμενος στην αυλή του Ιέρωνα, αναρωτιέται αν ο τυραννικός βίος, όντως, διαφέρει από τον ιδιωτικό, όσον αφορά στις χαρές και τις λύπες, δίνοντας κατά κάποιο τρόπο την αφορμή για τη διεξαγωγή της συνομιλίας τους. Ο Σιμωνίδης υποβάλει την ερώτηση αυτή έχοντας και ο ίδιος την κοινή πεποίθηση ότι ο τύραννος απολαμβάνει σε μεγαλύτερο βαθμό όλες τις ηδονές, κι ότι, επομένως, οι στεναχώριες του είναι πολύ περιορισμένες, ή, αλλιώς, ότι οι τύραννοι γεύονται περισσότερες ηδονές, ενώ παράλληλα θλίβονται και υποφέρουν λιγότερο από τους απλούς πολίτες.

Ο Ιέρων, ενοχλημένος από την προκατάληψη αυτή, επιχειρεί να την αναθεωρήσει, βάσει μιας αποδεικτικής πορείας που λαμβάνει υπόψη εμπειρικά δεδομένα. Έτσι, προβαίνει σε σύγκριση των δύο βίων η οποία στηρίζεται σ' έναν μεγάλο κατάλογο απολαύσεων. Ο Ιέρων επιδιώκει να δείξει ότι οι απόψεις για τον ανέφελο βίο των τυράννων αποτελούν απλώς προκαταλήψεις του πλήθους, καθώς στην πραγματικότητα η ζωή ενός τυράννου είναι εξαιρετικά σκληρή και δύσκολη. Έτσι, υποστηρίζει ότι ένας τύραννος δεν έχει φίλους, ούτε την ανιδιοτελή αγάπη των άλλων και δεν αισθάνεται ποτέ ασφαλής. Αντιθέτως, ζει διαρκώς με το φόβο της προδοσίας, της συνωμοσίας και της δολοφονίας, και είναι αναγκασμένος να διαπράττει εγκλήματα προκειμένου να μη χάσει την εξουσία του. Ο τύραννος, ωστόσο, κατά τον Ιέρωνα, δεν μπορεί να απαλλαγεί από την τυραννία, αφού αν κάνει μπρος, τα εγκλήματα και ο φόβος θα μεγεθύνονται, ενώ αν κάνει πίσω δεν υπάρχει καμιά συγχώρεση. Το μόνο, επομένως, υποστηρίζει ο ίδιος, που του μένει να κάνει είναι να κρεμαστεί.

Μέσα από την «δραματική» εξομολόγηση του τυράννου διαφαίνονται τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής εξουσίας και αναδεικνύεται η μεγάλη πολιτική δυσλειτουργία του αντιδημοκρατικού καθεστώτος της τυραννίας. Μόνο που η συγκεκριμένη οπτική αφορά αποκλειστικά στον πρωταγωνιστή της τυραννίας, ο οποίος το μόνο που επιδιώκει είναι να διατηρήσει παντί τρόπον την εξουσία του. Αντιθέτως, αποσιωπά τελείως τις δυσκολίες που καλούνται οι πολίτες να αντιμετωπίσουν από την εφαρμογή ενός τόσο απάνθρωπου και ασφυκτικού συστήματος. Το αυτονόητο ερώτημα του Σιμωνίδη, «αφού είναι τόσο επονείδιστο το να είναι κανείς τύραννος, τότε γιατί ο Ιέρων και κανείς άλλος τύραννος δεν παραιτείται από αυτό το καθεστώς;», διευρύνει σημαντικά τον ορίζοντα της συζήτησης, καθώς στη συνέχεια, αφορμώμενος ο Σιμωνίδης από την εξομολόγηση του τυράννου, προτείνει στον Ιέρωνα την εφαρμογή μιας σειράς πολιτικών ανατροπών, που θα μπορούσαν, δυνητικά, να μετατρέψουν την τυραννία σε δημοκρατία.

Παρατήρηση: Το άρθρο είναι η περίληψη του δεύτερου μέρους της διάλεξης «Τριλογία του τυράννου Ιέρωνα» (β' μέρος: Η «σκληρή» ζωή ενός τυράννου κατά τον Ιέρωνα. Ξενοφώντας, Ιέρων), της Επίκουρης Καθηγήτριας του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών Κωνσταντίνας Γογγάκη, που πραγματοποιήθηκε σε εκδήλωση της Εταιρείας των Φίλων τού Λαού, στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας «Ξενοφών και παιδεία». Η κ. Γογγάκη ήταν προσκεκλημένη του Ομότιμου Καθηγητή Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Λεωνίδα Μπαρτζελιώτη.

<http://bitly.com/1Uk1tdk>